

LIBERALIZÁCIA POŠTOVÝCH TRHOV

Iveta Kremeňová *

Úvod

Postupné odstraňovanie obchodných hraníc, ktoré sa začalo po druhej svetovej vojne, pokračovalo vo svetovom i v regionálnom priestore. Vo vzrastajúcej miere sa tento pohyb neobmedzoval len na tovarový obchod, ale zahŕňal aj pohyb práce, kapitálu a služieb. EÚ si ako prvá uvedomila rýchlo sa rozvíjajúce a meniace prostredie a začiatkom 90. rokov dvadsiateho storočia začala systémový prístup k problematike poštových služieb. Zmyslom súčasnej poštovej politiky je vytvorenie spoločného vnútorného trhu pre všetky poštové služby s dôrazom na zabezpečenie podmienok poskytovania univerzálnej poštovej služby.

Trh poštových služieb je čoraz viac ovplyvňovaný novými technológiami, procesom globalizácie, liberalizácie, privatizácie, budovaním informačnej spoločnosti a novými substitučnými produktmi, ktoré svojimi účinkami ovplyvňujú trh poštových služieb.

Vzájomným pôsobením týchto faktorov sa vyvinula desiatka trendov, ktoré v súčasnosti ovplyvňujú a formujú nielen poštový trh, ale takmer všetky sféry života, najmä vo vyspelých krajinách.

Na faktor technologického rozvoja vplýva najmä trend technologizácie, digitalizácie, rozvoj bankovníctva, telekomunikácií, dopravy a jeho pôsobením dochádza k rozvoju nových produktov.

1. Krajiny tzv. Veľkej štvorky

Veľkú štvorku tvoria významní „producenti“ poštových služieb, a to Francúzsko, Holandsko, Nemecko a Veľká Británia. Od roku 1998 prebrali viac ako 70 balíkových a expresných firiem a okolo 50 firiem s iným druhom poštových aktivít. Využili akvizície firiem na expanziu v oblasti listovej pošty do ostatných členských krajín a v roku 2003 bol objem všetkých poštových zásielok EÚ cca 89,1 mld. €, z toho objem Veľkej štvorky tvoril 68 %. Údaje o nasledujúcich krajinách sú čerpané zo zdrojov [1]. Údaje z tabuliek sú z roku 2004.

1.1. FRANCÚZSKO

Na území 551 500 km² je takmer 17 tis. stálych pôšt s počtom zamestnancov 280 327. Najväčším poskytovateľom poštových služieb je spoločnosť La Poste Group, ktorá bola v roku 2002 v 100 % vlastníctve štátu. V roku 2004 dosiahla táto spoločnosť prevádzkové

doc. Ing. Iveta Kremeňová, PhD., Katedra spojov, F-PEDAS, Žilinská univerzita v Žiline
tel.: 041/5133100, 101- sekr., fax: 041/5655615
e-mail: Iveta.Kremenova@fpedas.uniza.sk,

výnosy cca 16,6 mld. €. Poštová výhrada sa vzťahuje na korešpondenciu, reklamné adresované zásielky a vstupujúce cezhraničné zásielky. K 1. januáru 2006 bol znížený hmotnostný limit poštovej výhrady na 50 g a cenový limit na dvaaplnásobok príslušnej tarify. S úplnou liberalizáciou pôšt sa vo Francúzsku ráta v roku 2009.

Tabuľka 1.1.1. Francúzsko

FRANCÚZSKO	
Rozloha (v km ²)	551 500
Počet obyvateľov (mil.)	60,257
Celkový počet stálych pôšt	16 947
Počet zamestnancov	280 327
Prevádzkové výnosy (v €)	16 582 760 314 ¹
Prevádzkové náklady (v €)	16 124 052 765 ¹
Výnos v % - listové zásielky	58
Výnos v % - balíky	6
Výnos v % - finančné služby	23
Výnos v % - ostatné služby	13
Počet listových zásielok (v ks)	17 571 000 000 ²
Počet balíkov (v ks)	ND

1.2. HOLANDSKO

V Holandsku pracuje v poštovom sektore cca 60 tis. zamestnancov s počtom stálych pôšt 3 188. Za rok 2004 dosiahol poštový trh v krajine veľmi priaznivé výsledky. Prevádzkový výnos predstavoval cca 3,5 mld. € a prevádzkové náklady boli v hodnote takmer 2,7 mld. €. V Holandsku boli poštové služby do konca roku 1989 poskytované štátom, avšak potom ich spoločnosť PTT pretransformovala na súkromný podnik so sto percentným vlastníctvom štátu. Neskôr bola spoločnosť premenovaná na TNT Post Group (TPG) s vlastníctvom štátu 35 %. Holandská vláda znížila koncom roka 2004 svoj podiel v Holandskej pošte na 19 % a koncom roku 2005 len na 10 %. Vláda však zatiaľ vlastní tzv. „zlatú akciu“, ktorá jej dáva osobitné hlasovacie práva. Poštová výhrada sa vzťahuje na vnútroštátne listové zásielky a vstupujúce cezhraničné listové zásielky. Hospodárskej súťaži sú otvorené reklamné adresované zásielky, expresné zásielky, noviny a časopisy, balíky, neadresné poštové zásielky a všetky listové zásielky mimo vyhradenú oblasť. Poštová výhrada je od 01.01.2006 znížená na 50 g a v roku 2007 bude pravdepodobne úplne zrušená. Konečný dátum liberalizácie poštového trhu závisí od krajín Veľkej Británie a Nemecka.

Tabuľka 1.2.1. Holandsko

HOLANDSKO	
Rozloha (v km ²)	41 528
Počet obyvateľov (mil.)	16,226
Celkový počet stálych pôšt	3 188
Počet zamestnancov	60 262
Prevádzkové výnosy (v €)	3 420 572 551
Prevádzkové náklady (v €)	2 661 907 101
Výnos v % - listové zásielky	ND

¹ Finančné výsledky La Poste Group

² Zahŕňa medzinárodný styk, nezahŕňa noviny a neadresné zásielky

Výnos v % - balíky	ND
Výnos v % - finančné služby	ND
Výnos v % - ostatné služby	ND
Počet listových zásielok (v ks)	5 302 000 000 ³
Počet balíkov (v ks)	892 000 ⁴

1.3. NEMECKO

Krajina s rozlohou 357 022 km² a 82,645 mil. obyvateľstva zamestnáva cca 379 828 ľudí v poštovom sektore, s počtom stálych pôšt 13 019. Prevádzkové výnosy predstavovali za rok 2004 cca 39 mld. € a prevádzkové náklady cca 36,1 mld. €. Najväčším poskytovateľom poštových služieb je Deutsche Post (DP). V roku 2002 v nej vlastnila nemecká vláda 69 % akcií, avšak jej podiel sa v roku 2004 znížil na 56,9 %. V roku 2005 nemecká vláda predala všetky svoje akcie štátnej banke KfW, ktorá dnes vlastní takmer 45 % DP. Za rok 2005 vytvorila DP vyše polovicu svojich výnosov mimo Nemecka a jej prevádzkový zisk predstavoval 3,35 mld. €. DP stále rozširuje svoje logistické činnosti, vlastní 38 % akcií španielskeho súkromného poštového operátora UNIPOST, ktorý sa špecializuje na obchodné zásielky. V roku 2005 sa ponúkla DP kúpiť britskú distribučnú skupinu EXEL za 3,7 milióna libier.

Už v roku 2002 patrilo Nemecko spolu s Veľkou Britániou a Holandskom medzi najväčších európskych poskytovateľov univerzálnej služby so 48 percentným podielom na trhu. Postupné otváranie trhu tu bolo realizované na viac „etáp“. Držiteľom výhradnej licencie je DP až do roku 2007, ktorá dáva právo poskytovateľovi univerzálnej služby na poskytovanie poštových služieb pre korešpondenciu a reklamné adresované zásielky. Od 01.01.2006 je poštová výhrada na listové zásielky znížená na 50 g. Podľa nemeckého poštového zákona existuje až 8 druhov licencií. (A–H). Licencia typu D súvisí s poskytovaním iných ako univerzálnych služieb, ktoré majú špecifické charakteristiky a vyššiu kvalitu. Držitelia tejto licencie predstavujú viac ako polovicu objemu listov a okolo polovice príjmov zo všetkých držiteľov licencií.

Tabuľka 1.3.1. Nemecko

NEMECKO	
Rozloha (v km ²)	357 022
Počet obyvateľov (mil.)	82 645
Celkový počet stálych pôšt	13 019
Počet zamestnancov	379 828
Prevádzkové výnosy (v €)	39 058 553 186
Prevádzkové náklady (v €)	36 123 000 281
Výnos v % - listové zásielky	28,5
Výnos v % - balíky	55
Výnos v % - finančné služby	16,5
Výnos v % - ostatné služby	0
Počet listových zásielok (v ks)	21 744 000 000 ⁵
Počet balíkov (v ks)	ND

³ Len adresované vnútroštátne zásielky

⁴ Zahŕňa celkový počet balíkov neverejných operátorov

⁵ Len vnútroštátne zásielky

DP tvorí spolu s DHL a Postbank, sieť Deutsche Post World Net, ktorá poskytuje integrované a zákaznícky orientované služby; dopravu tovarov, informácií a finančných služieb prostredníctvom multinárodného a multilokálneho know-how, prostredníctvom nadnárodných poštových sietí. DPWN je zároveň vedúcim poskytovateľom efektívneho outsourcing-u, marketingovej komunikácie a systémového riešenia pre európsky poštový trh. V roku 2005 dosiahol koncern DPWN obrat vo výške 45 mld. €, okrem firmy EXEL. Koncern DPWN zamestnáva viac ako 500 tisíc zamestnancov a týmto sa zaraďuje k najväčším zamestnávateľom na svete.[2]

1.4. VEEKÁ BRITÁNIA

Na rozlohe 253 tis. km² pracuje v poštovom sektore takmer 183 tis. ľudí. V roku 2004 dosiahli prevádzkové výnosy hodnotu 11,14 mld. € a prevádzkové náklady 10,69 mld. €. Veľká Británia pristúpila k urýchlenej liberalizácii už v roku 1981. Royal Mail vytvoril v roku 2002 stratu 611 mil. libier, ale v prvých šiestich mesiacoch roku 2004 dosiahol opäť prevádzkový zisk vo výške 309 mil. €. Od 01.01.2003 bol liberalizovaný aj trh hromadných zásielok a v roku 2005 bolo v tomto segmente otvorených 60 % trhu konkurencii. Britský poštový regulátor, Postcomm, vydal dlhodobú licenciu Deutsche Post global Mail na služby hromadnej pošty, zbieranie zásielok a výmeny dokumentov vo Veľkej Británii. Nemecká pošta sa tak stala druhým najväčším operátorom vo Veľkej Británii. Konečným dátumom pre úplnú liberalizáciu britského poštového trhu bol 1. január 2006.

Tabuľka.1.4.1. Veľká Británia

VEEKÁ BRITÁNIA	
Rozloha (v km ²)	242 900
Počet obyvateľov (mil.)	59,479
Celkový počet stálych pôšt	14 609
Počet zamestnancov	182 814
Prevádzkové výnosy (v €)	11 137 641 148 ⁶
Prevádzkové náklady (v €)	10 683 728 797 ⁶
Výnos v % - listové zásielky	ND
Výnos v % - balíky	ND
Výnos v % - finančné služby	ND
Výnos v % - ostatné služby	ND
Počet listových zásielok (v ks)	21 841 014 933 ⁷
Počet balíkov (v ks)	41 909 000 ⁸

⁶ Výsledky za Roayl Mail Holding

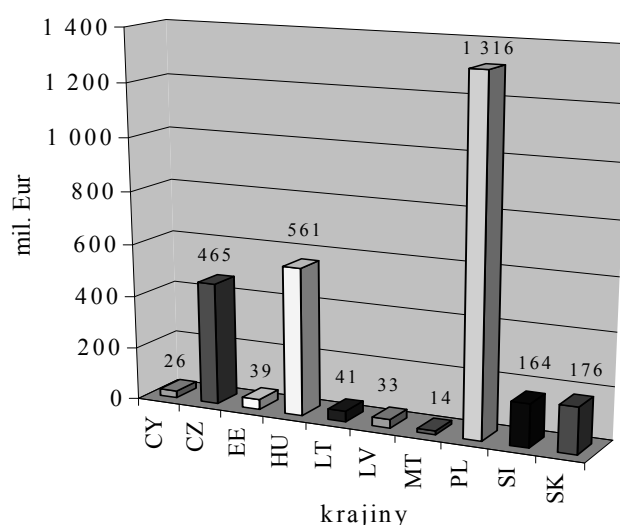
⁷ Vnútroštátny aj medzinárodný styk

⁸ Štandardné balíky vnútroštátneho styku; zahŕňa aj balíky s poistením

2. Prístupové krajiny Európskej únie

Poštový trh desiatich prístupových krajín je súčasťou Európskeho spoločenstva. V roku 2003 vyprodukovali v poštových službách cca 2,5 mld. €. V poštovom sektore je zamestnaných cca 322 tis. ľudí, z toho najväčšími zamestnávateľmi je Maďarsko a Poľsko.

Na poštovom trhu dominujú hlavne národné pošty, z ktorých najväčšie sú Poľská pošta (40 %), Maďarská pošta (19 %) a Česká pošta (16 %). Tvoria 75 % celkového poštového trhu zo všetkých prístupových krajín EÚ. Slovenská pošta (6 %) a Slovinská pošta patria medzi stredne veľké, ostatné medzi malé pošty, v rámci poštového trhu prístupových krajín.

Obr.2.1. Prevádzkové výnosy prístupových krajín EÚ

Celkové výkony národných pôšt sú tvorené 61 % poštových služieb, 14 % poštových peňažných služieb, 7 % iných peňažných služieb, 7 % iných ako peňažných služieb a 11 % nešpecifikovaných ostatných činností. Osobné náklady predstavujú v národných poštách asi 59 % celkových nákladov.

V roku 2004 dosiahli prístupové krajiny prevádzkový výnos cca 2,8 mld. €, pričom najväčšie výnosy malo Poľsko a to 1 316 mil. € a najmenší výnos mala Malta, 14 mil. €. [1] Objemy ostatných prístupových krajín sú uvedené na obrázku 2.1.

Základnou poštovou činnosťou je listová pošta, ktorá predstavuje ročne asi 4,5 mld. zásielok, čo je asi 4,7 % z objemu EÚ. Podiel na výnosoch z tohto segmentu predstavuje až 87 %. Balíková pošta prepraví ročne cca 66 mil. zásielok, z čoho až 85 % predstavuje Poľská, Maďarská a Česká pošta. V tomto segmente sa podieľa na výnosoch len deviatimi percentami. Expresné služby a letákové zásielky tvoria len 4 % z výnosov.

Záver

Faktory ekonomických, politických a regulačných zmien sú ovplyvnené najmä liberalizáciou, globalizáciou, internacionalizáciou, kooperáciou a privatizáciou. Ich pôsobením vedú faktory k prudkému rastu konkurencie, k vstupu verejných poštových operátorov na zahraničné trhy, ku komunikácii s inými partnermi, k vplyvu Európskej únie či Svetovej poštovej únie a rovnako vedie neustále sa znižujúcej poštovej výhrade.

Trend silverizácie je úzko spojený so zmenami správania sa spotrebiteľov. Jeho trend vplýva na rast významu reklamných zásielok a personalizácie pošty, na používanie platobných kariet a tiež na rozvíjajúci sa elektronický obchod.

Požiadavky podnikateľov sú ovplyvňované trendom individualizácie, ktorou sa zvyšuje počet diferencovaných skupín zákazníkov, ktorí požadujú produkty a služby „šité na mieru“.

Literatúra

- [1] http://www.upu.org/pls/ap/ssp_report.main?p_language=AN&pchoice = BROWSE
- [2] Poštové podmienky; dostupné na:
<http://www.slposta.sk/img/files/postovepodmienky/postovepodmienky050101.doc>
- [3] KREMEŇOVÁ, I. a kol.: Liberalizácia poštových trhov, EDIS, ŽU v Žiline, 2006, v tlači

Grantová podpora

Článok vznikol pre podporu projektov VEGA – Vplyv výberu efektívnej stratégie na riadenie konkurencieschopnosti podniku v rámci liberalizácie poštových trhov a projektu MVTs – Liberalizácia poštového trhu.